

ANY VIII

BARCELONA 11 JULIOL 1895.

NÚM. 358

LA TOMA

SEMANARI CATALÀ

10 cèntims lo número

FREDERICH SOLER
en son lit de mort.

DE DIJOUS A DIJOUS

FREDERICH SOLER

(SERAFI PITARRA)

QUAN lo dijous de la setmana passada vareig llegir aquell cartell anunciant la mort de l'ànima del Teatre Català, se'm va ocórrer allò tan sabut de que «l'ànima may mor»; y, creyeume, tal ocurrencia va fer minvar bastant en mon cor la pena que'm causà la pèrdua irreparable del més popular de nostres autors. Perquè al recordar sas obras—mares de nostre Renaiement literari, vareig dirme:—«N Soler pot haver acabat de viure; empro'n Pitarra no pot morir may.»

De lo que valia, (pesi als envejosos de sa glòria) proba n' es la lluyta terrible que per espay de mitj any sostenian la Mort y la Literatura disputantse'l. Vá guanyar la primera per sa forsa misteriosa que no admet resistencia: sempre ha passat lo mateix.

L'home que, com ell, conquistà glòria, profit y enemics (qu' es molt raro tot plegat) pot dirse que ha arribat al cim; no's pot conquistar rés més.

Frederich Soler ha deixat lo Teatre Regional orfe, ja qu' ell sigui son pare legítim; puig tots 'ls autors eminents que l'han seguit en la escena catalana han de considerarse com pares putatius ó com tios (molts d'ells, valencians): Desde *Las joyas de la Roser* fins á la *Cura de moro* la fesomia de nostra terra está retratada de cinquanta maneres y ab cinquanta tipos diferents. 'N Pitarra era un verdader fotògrafo de nostras costums. Las sevas produccions, fillas de la imaginació portentosa del primer dels mestres catalans; sempre serán joves, sempre tindrán pretendents, porque sempre serán per mereixe.

La popularitat de 'n Pitarra sigui or de lley, y la acatavan per convenciment y per greu que 'ls hi sapigués fins 'ls seus rivals mateixos dintre las lletres catalanas.

«Los seus rivals!... ¿Y no n' havia de tenir? Á un home que havia monopolisat lo bressol de nostra escena, á un home que disfrutava d' una renda ab lo cobro dels drets de propietat de sas moltas obras, regadas ab lo suor de son front, ¿qui no l'enveja?... ¡Infelissos! Y no calculavan lo que havia sigut expremut aquell cervell, ni reflexionavan qu' ell era 'l creador del teatro català, lo qui 'ls ensenyà 'l camí pera ferse homes dins del *Gay Saber*, ni volian entendre que 'l Teatre Romea era de dret ben seu, que se 'l mereixia per haverli donat vida; per haverlo criat ab *La Dida*, la dida més sana y robusta que s' ha conegut; per haverse 'l afillat quan restava en l'abandono més gran aprop del Hospital; y per haverli donat carrera. Ara bé, donchs, que un fill, quan ja te la carrera feta, mantingui á son pare que's fa vell, ¿voleu rés més digne?»

La munió d' obras de tot género qu' eixiren d' aquella testa privilegiada, demostra ben clarament que la naturalesa d' en Pitarra era de ferro, d' aquell ferro que doblegava á cops de mall *Lo ferrer de tall*.

D' ensa que 'l deixà abatut ja malaltia que l'ha dut al cementiri, s' ohan pronóstichs, comentaris y suposicions que, per sa petitesse, l' engrandian. La malevolen-

sa d' alguns, partidaris de cert modernisme fals en lo teatro; la sabiduria (?) d' altres, que treballavan pera arreconar antigallas dramáticas y col·locar sas modernas obras; y la vanitat de molts que rendian devoció als nous quadros literaris que apareixian en lo fons del teatro extranger, trasplantats ridículament á nostre jardí català, contribuïren no poch ni gayre al olvit dels anteriors millors temps, al menyspreu del Teatro típic ben nostre, desagrahint á son pare 'ls sacrificis inmensos que havia fet pera pujarlo. Lo mateix Soler, trist es confessarho, volent seguir lo corrent pera satisfernos (segons ell se creya) intentá cambiar de rumbo en son viatge pe 'l mon literari modern y 'l varen marejar sense arribar á puesto. ¡Qui sab si la corrent y 'ls mareijs de son últim temps determinaren la gravetat de sa malaltia! Si aixís fós, cayga la responsabilitat de sa pèrdua sobre 'ls que 'l desviaren del camí ral de sas inspiracions, per miras egoistas.

Lo catàlech de sas produccions, es un rich collar de perlas que lluhirá sempre en lo coll de la Regió catalana, á despit dels *Barbarrojas* (que may ne faltan) ó dels *Judas* que tal vegada amaguin certa satisfacció malvada al tenir ja *sota terra* al primer arquitecte que trassá 'ls planos del edifici elevat de nostre Teatro.

Ja ha mort l'home que fent *galadas* sigui una celebritat; fent *singlots*, una eminencia.

¡Ab quanta rahó va respondre un barceloní á un foraster, al preguntarli anys enradera ahont era 'l Teatro català:—Mirate 'l: ara passa.—Era que passava en Soler aprop d' ells.

Descansi en pau lo *Zorrilla* català; l' *Härtzembusch* de casa; nostre gran poeta; 'n Frederich Soler; 'n *Serafi Pitarra*.

* *

Quan las primeras representacions de *Lo Pubill*, lo fill d' un Cabo de mossos d' Esquadra, li digué:

—¿Sab, senyor Soler, que 'l pare está molt ressentit ab vosté per lo tipo del Subcabo?

—Digui al seu pare que sino hi vareig fer figurar un cabo de la Guardia Civil sigui perquè 'l tipo del Subcabo es genuinament català.

—Sí, pero la dignitat del cos...

—Al contrari—respongué 'n Pitarra—lo tipo del Subcabo demostra ben clarament que algun temps 'ls mossos eran 'ls amos.

* *

Fins ara s' ha dit que 'n Soler passá l'aprenentatge de rellotjer en lo carrer d' Escudillers, lo qual es equivocat. Entrá d'aprenent en una rellotjeria de l' Unió, (qu' encare avuy existeix regentada per los successors del Sr. Antigas, l' amo allavors) y allí comensá á fer versos. Per cert que, sent aprenent de rellotjer, poch dies avants del sant de la mestressa demaná al senyor Antigas si volia que donés los *bons dias* á la seva senyora, en vers, petició que li fou concedida. Aquella felicitació pot ben dirse que sigui lo seu baptisme de poeta.

Soler aná sentse home y siguié sempre molt amich del seu ex-principal senyor Antigas, quina casa frequentava assíduament en companyia de l' Iscle Soler de Romea y altres conterutulis.

Quan l' incendi del Liceo, los vehins dels encontors cregueren que 'l foch se propagaria á tota la manzana, lo qual motivá que tots desembrassessin 'ls pisos

à corre-cuyta. Soler acudí al lloch de la catástrofe, tot-pant ab lo seu ex-amo rellotjer que sortia de casa seva tot espantat ab l'imatge d'una Verge sota la xella.

—Ahont vá ab aquesta Mare de Deu? (li preguntá 'n Frederich).

—Hont vols que vagi? He procurat salvarla del incendi (respongué 'l senyor Antigas).

Y 'n Soler rihent li replicá:

—Ven qu' es ella la que ha de salvar á vosté y no vosté a n' ella?

**

Acabaré fent una indicació.

Lo creador del Teatro Catalá, lo poeta de Catalunya, la primera figura del Renaixement literari del Principat, bèn mereix un monument, me sembla á mí, al mitj de la Plassa de Catalunya, ara que 's tracta de urbanisar-la

¿Qué 'ls hi sembla á vostés?

J. BARBANY.

En l'enterro de 'n Frederich Soler

La gent brolla per tot, sovint la via de llorers y de flors (s'una estesa; lo mutisme del dol y la tristesa regna en 'l espay; n' es fóra l'alegría.

Mes, tú no hi ets!... Encar que en ta honra sia, per donar á ton nom gloriosa altesa, mon esperit no surt de la sorpresa que ta mort li causé. ¡Dissort impiál!

Las penas que, sens tú, 'l cor m' avassallen, me fan veure en tot dóle, no mes tristuras; res calm. 'l greu do'or, los plors no acallan...

Com las aygues dels rius dolsas y puras que en portentós caudal al mar devallan, no aminoran del mar las amarguras!.

CONRAT ROURE.

A don Frederich Soler y Hubert

(SERAFÍ PITARRA)

¿Qué dí, que 'l seu nom no digui y ab elocuencia ben gran?

Devant de tanta valia, sols se aplaúdi y admirá.

J. AMAT.

Figueras, 1895.

MORT Pitarra lo popular fundador de *La Gata* y de *Lo Teatro Regional* ara, compendré'm l' immortalitat d' en Soler.

MOLGOSA, (JOSEPH ORIOL.)

A FREDERICH SOLER

Lo deixá 'l mon, ab tota sa mentida, es ben trist per los sers que s' ha estimat; menos mal si, com tú, 's logra sens mida poguer passar del trágol de la vida á la immortalitat.

A. BORI Y FONTESTÁ.

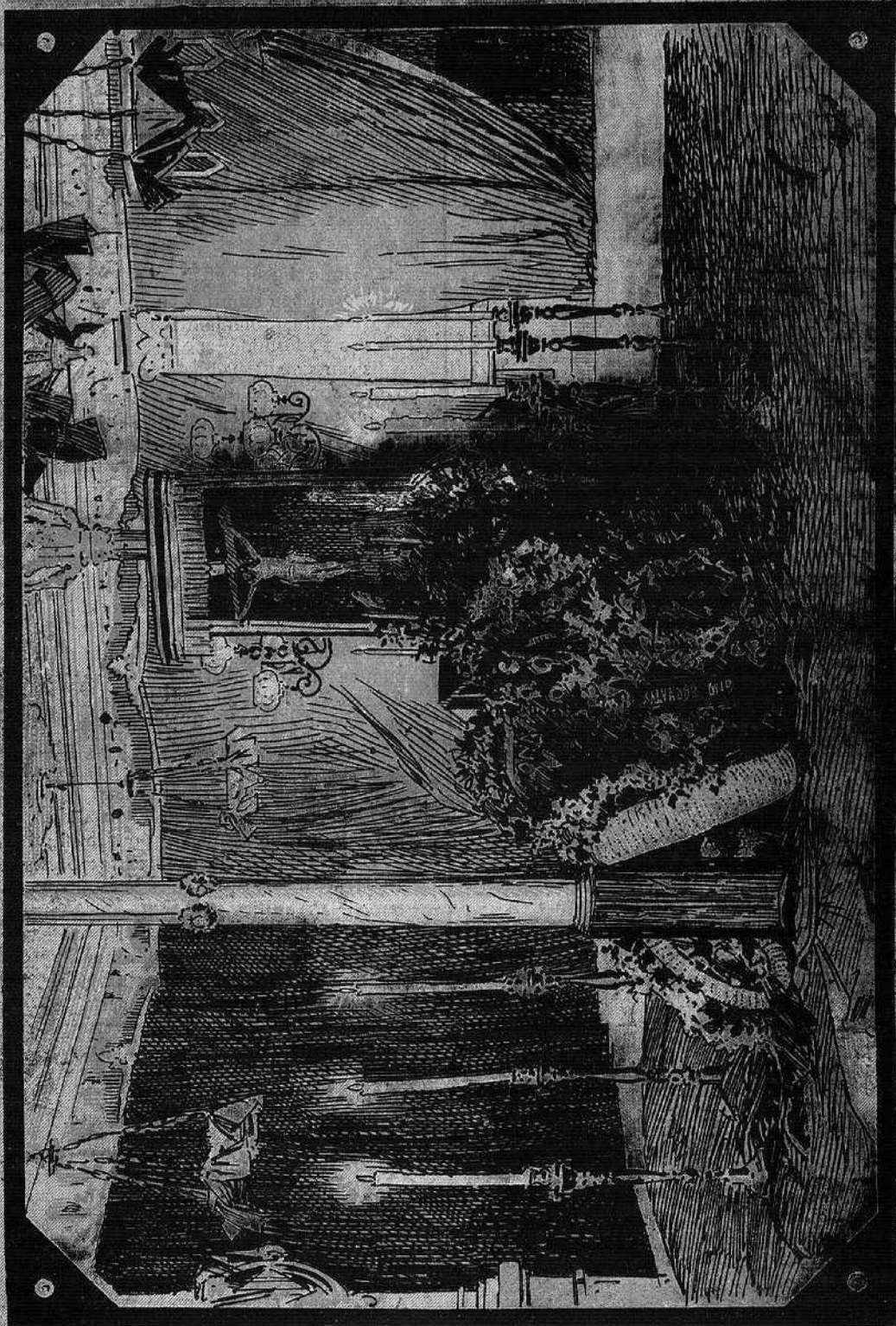
A Soler

NASQUÉ 'l geni potent, com Deu fet home, en bressol ben humil, y en casa honrada; lo ribot afinat, menjant la fusta, ab ritme adormidor sos ulls tancava (i) y 'ls cants manyagadors del obré alegre en sos somnis de nin lo festejavan. A dintre aquella llar tot era gloria; era la hermosa casa catalana hont las costums dels avis se veneran, hont sols lo catalá pot fer estada; per xó 'l poeta mes gran de Catalunya en ella va buscar á los seus pares com Jesús á los seus va cercá un día per vindre á redimir faltas humanas. De Redemptor-la llum generadora tresorava en son cor y en sa mirada, y en l' ample front son geni 's descubria com en un libre obert de vritats santas. Ell sigué lo Jesús de nostras lletas, ell fou lo designat per l' Etern Pare per donarnos á doil los cants mes dolsos que en notas sense unir la flor guardava, y 'l festiu rossinyol de nostra terra llensava enamorat, y 'l riu de plata donava ab sos murmuralls, y en rich efluvi exhalava lo bosch, gronxantse 'ls arbres. Ell sigué lo elegit per dú' á la escena, que vivia raquílica y malalta, la sava impulsadora de nous gèrmens que de sa ploma mágica brollavan, cercant de Catalunya grats assumptos, maneiant ab primor la nostra parla y arrancant de la Terra 'ls marcats tipos que en las taulas aplausos alcançavan, y 'ls obtenen avuy y 'ls tindrán sempre malgrat plantas exóticas y extranyas que podran entorpir la escena nostra, pero jamay del mon aniquilarla, perque la llum dissipa las tenebras ¡y la llum es la escena catalana! ¡Per xó Soler es gran! ¡Per xó sa vida no ha acabat en la tomba que 'l cos guarda! Perque ell es lo cantor de nostra terra; lo Jesús de las lletas catalanas. A esborrar lo seu nom no hi valdrán Judas, perque es son obra tan grandiosa y santa, que en cada admirador tindrà un apóstol; un recort eternal dintre cad' ánima.

A. GUASCH TOMBAS.

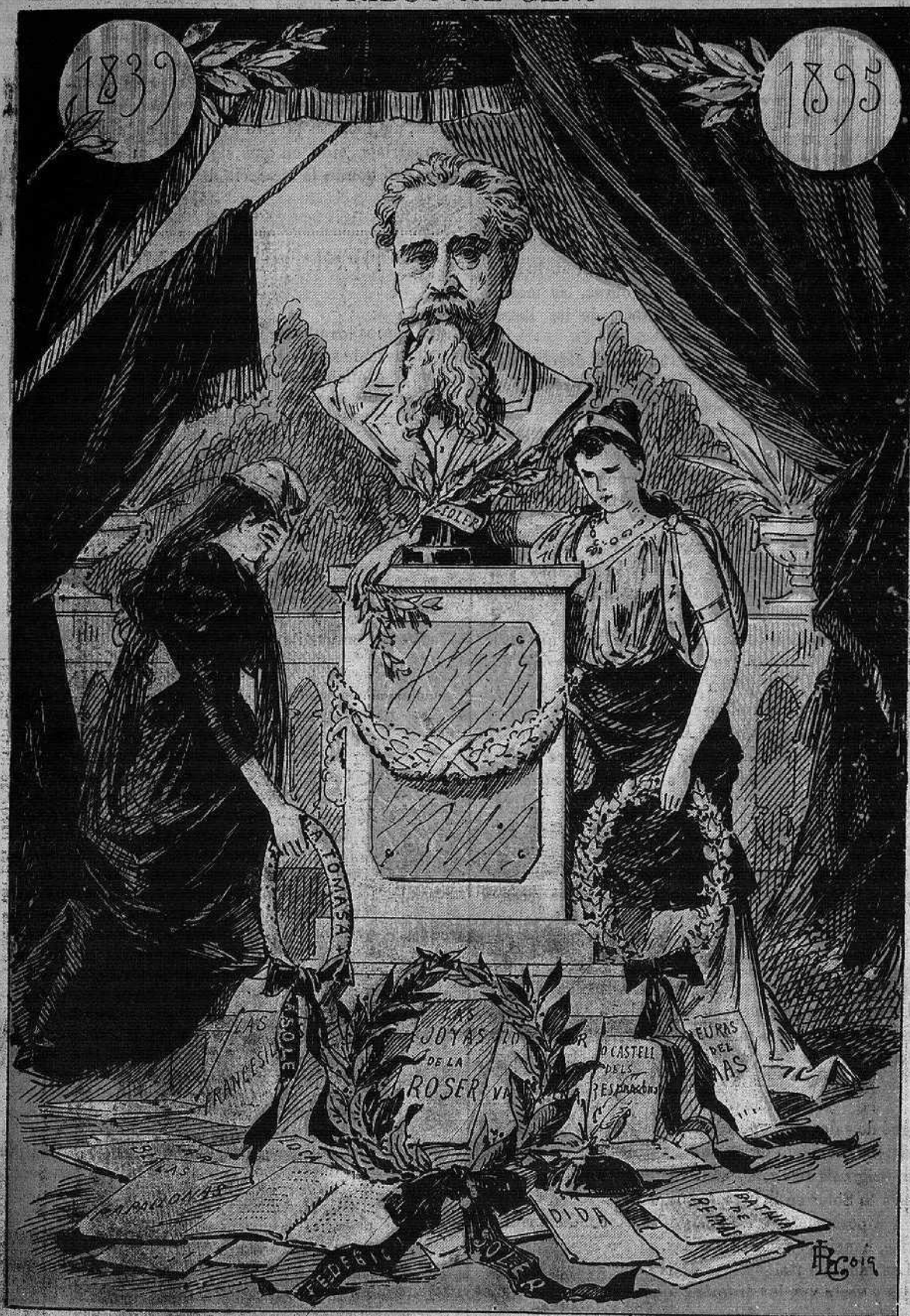
(1) Lo pare de D. Frederich, era fuster.

CAPELLA ARDENT EN LO TEATRO ROMEA

Reproducció fotogràfica de A. S. (Gatari) presa a les
11 de la nit per medi de llum especial.

LA TOMASA
TRIBUT AL GENI

HUMIL RECORT DE LA TOMASA A D. FREDERICH SOLER.

Pobre Soler!

La pena que 'ns embarga per la mort del may prou plorat poeta en Frederich Soler es tanta, que la ploma no la pot transcriure.

Cop tremendo, formidable, que ha fet tremolar los seus fonaments, ha rebut lo teatro regional ab la mort del celebrat autor de mes de cent obras, las mes de las quals formaran época en la historia de las lletres catalanas.

Soler ha mort jove encare, (56 anys) deixant sens dupte, en son cervell lo germen de moltes produccions qu' avants d' arribar al ocàs de la existencia natural del celebre vate, haurian enriquit encare la escena catalana per ell engendrada y casi sols per ell alimentada durant molts anys, tocant ab indiscutible éxit tots 'ls gèneros, desde la gatada a las mes terroríficas tragedias.

Lo pomens de sa vida literaria sigué ab los xistosos *Singlots poètics* y parodias d' obras castellanas y líricas que mereixeren la aprobació dels concurrents a las representacions de las mateixas.

Quan se proposa obtenir tots los llors qu' en la poesia poden lograse, son desitj se vejé coronat pel mes gran triomf, ja qu' en los Jochs Florals de 1875 obtingué la Flor natural per *La cansó dels aucells* y Englantina d' or y plata per *Los companys de Sertori*; obtenint per dits dos premis lo títol de Mestre en Gay Saber; puig en l' any 1872 per sa poesia *Lo baster del Esquirol* havia sigut llorejat ab un' altra Flor natural; logrant, per lo tant, lo número indispensable de premis pera alcansar lo títol de mestre en la gaja ciencia. Ademés, en los Jochs Florals del mateix 1875 obtingué dos premis ordinaris y 7 distincions mes entre accesits y mencions honoríficas, demostrant ab completa evidencia que son numen ho avassallava tot y que lograva tot quant se proposava, podentse colocar en lo primer escaló de la literatura en totes sas fasses.

Lo triomf de 'n Soler en l' any 1875 es mes d' admirar, ja que a causa d' haver satirizat ab sens igual gracia aytals festes, dihent:

Jochs Florals,
Jochs d' animals,

tingué de valerse de oportunas estratagemas en las composicions, de modo que 'l Jurat calificador cregué qu, eran originals dels celebrats Balaguer y Llorente, puig estava 'n Soler en la persuassió de que a saber eran d' ell y a pesar de reunir inmillorables condicions literarias, haurian sigut rebutxadas.

Las musas catalanas 's destrenan avuy sas cabelleras y vesteixen los crespóns que sols treuen quan mor alguns dels seus fills mes predilectes.

Catalunya está avuy en *deute* per lo que respecta al mellor dramaturch de la estimada patria, com acerta-

dament digné nostre benivolgut amich lo reputat poeta don Conrat Roure, després del sepeli del cadavre de Pitarra.

Lo recort del autor de *Las joyas de la Rosa*, acredita un monument, no que commemori lo seu gran mérit, puig aquest ja 'l tèn grabat en cada cor dels seus compatrieis, sino un que signifiqui qu' aquesta noble terra sab honrar la memoria de sas glorias regionals.

RAMÓN ESTANY.

DESPRES DE MORT SONET

Rojos los ulls de tant plorar, Talia
al cayre de sa tomba ha restat muda,
en lo caòtich abim mirant perduda
l' aureola que 'n son front mes resplandia.

—Cap-vespre d' una nit me será eix dia,
esclama sospirant, may mes vensuda
per un sol raig d' aquella llum volguda,
que de ma gloria tot l' éspay omplia.

¡Tot ha finit!... No tornarà ja á escriure
la ploma que de l' ala de la Fama
la má del Geni arrebatá potenta...

—No cal, fa 'l Temps, donchs may deixa de viure
qui llega al mon quelcom d' aquella flama
que la immortalitat fa als ulls patenta.

F. UBACH Y VINYETA.

A Frederich Soler

Si á ma ploma li fós dable
descriure ab exactitut,
lo molíssim que ha valgut
ta inspiració inacabable;
si ton geni incomparable,
fácil fós de bosquejar,
ó bè poguessin brollar
del meu cap dolls de poesia;
ab gust, Solé, avuy vindria
tas glorias á enumerar.

Mes ta mort, mort que tant sentí
qui de Catalunya es fill,
mort, que ha fet enfosqui 'l brili
de lo teu preclar talent;
m' ha causat tant sentiment,
tanta angoja y desconhort;
que tant sols me sento fort
per fer coro á mos germans
los verídichs cataláns,
fort, sols per plorar ta mort.

¡Pobre escena catalana
mort lo ser que 't doná vida!
si en Soler d' una embestida
pogué create tan galana
y t' feu remontan ufana
lo pinácul de la Gloria;
tingal sempre en ta memoria
y honral, com se deu honrar
al Geni, que 's feu guanyar
lo lloch de honor de l' Historia.

J. ROIG CORDOMÍ.

! SOLER -- PITARRA !

Ha mort ja lo cantador
de la terra catalana;
l'home de la dida, qui
ab cosas del oncle—es fama—
feya riure á lo didot,
qu'era un barret de riallas;
lo qui ab un ciri trencat
feya á pothom molta gracia;
lo qui fent senzillament
palots y ganxos, anava
devant del Renaixement
literari de la Patria.

Ha mort aquell que adorná
l'Escena ab la rosa blanca,
junt ab las euras del Mas
y també ab lo liri d'aygua;
qui á la filla del marxant
li dona, entre joyas aïtras,
las joyas de la Roser
qu'es sa cosina germana,
y ademés lo collaret
de perlas bonas, no falsas,
quan se van enamorar
ab l'hereuet de la plana
alla á la vora del mar
y á posta de sol la diada
que lo pubill se n'ana
a vendre ous del dia—es fama—
en un mercat de Calaf,
segons conta la rondalla...
—la rondalla del Infern?—
¡No, senyors, aquesta; un'altra!
... Y era lo primer amor
l'amor qu'en son cor niuhava;
y un àngel 'ls protegi,
qu'era l'àngel de la Guarda
que desde 'l cim de la Creu
de la Masia 'ls guardava;
y 'ls va casar lo Rector
de Vilfogona, contavan...

Ha mort lo qui doní nom
á en Joan Donela, no es faula,
qui per poguer dur a cap
la venjança de la Tana
trecia á l'últim trencatòr
los cants de Vilafranca,

sent causa, per tal trastorn,
de lo plor de la madrastra,
senyora y majora un temps
de l'Escena catalana.

Ha mort lo qui féu anar
la festa del barri en dansa,
pagant café y copa á tois
'ls vehins del carré y plassa;
festa ahont hi anavan junts
cad'any á moure gaizara
l'apotecari d'Olot,
lo ferrer de tall de casa,
Bartoldo, l'venger de Vich
y altres, tots ballant sardanas
ab la vaquera de la
piga rossa, molt trempada,
y la Sila, la de 'l ret,
Donya Guadalupe y altres
de las donas que, pe 'l punt,
si os flau per forsa saltavan.

Ha mort lo qui ab lo timbal
del Bruch la tenia armada,
realisant lo fet següent
del qual l'Historia no 'n parla:
«Es lo cas que, eixint de 'l forn
del Rey, una nit—es fama—
va dirigir-se á 'l Castell
dels tres dragons y cridava:
—¡O rey, o res!—á devant
de 'ls segadors que arriavan
ab la fals penjada al coll
y la barba roja y larga,
de 'ls pescadors de Sant Pol
ab los seus ous y las xarxas,
de tois los Estudiants
de Cervera eixits de l'aula
y de molts pollichs de
gambeto (que may ne faltan).
Y a travésant lo jardí
del General, la gentada
avansa que feya pó
en direcció de la Rambla,
de la Rambla de las Flors
ahont lo castell s'alsava.
Ja dintre, van proclamar
lo rey, l'últim rey—es fama—
de Magnolia, qu'era á un temps,

diuhen, Concellé y Monarca.
Va haverhi festes en gran,
balls de bastons, lluminarias,
y per commemorar 'l fet
molt y molt fort repicavan
la campana de Sant Llop,
l'esquella de la Torratxa...
Mes, com ja se sab qu'en tot
s'hi fica la bruxa, es fama
que un moro dels mes estuts,
lo moro Benani, ab calma
y ab traydoria un mati,
com qu'era 'l metje de cambra,
las pildoras li doná
d'Holloyay enma zinadas
y sense dir ni Jesús
morí 'l rey... ¡Quina desgracia!
Cap cura li va valer;
¡ni la de moro, caramba!»
(Així m'ho ha contat lo boig
de las campanillas ara,
qu'en lo libre del Honor
va anotarho ab lletra clara.)

Ha mort l'amo de l'Hostal
de la Farigola, casa
de dintre 'l royell del ou
de la terra catalana;
lo qui, pe 'l dir de la gent,
va promoure una batalla
de Reynas que li valgué
un gran trió, la gran medalla.

Ha mort 'l home que ab un tall
no mes de la bolifarra
de sang de la Llibertat
va alimentar—diu la fama—
á tot un poble molt temps
sens'ferli patir may gana.

Ha mort Frederich Soler;
ha mort Serafi Pitarra;
l'héroe del Renaixement
literari de la Patria.

PERPET DEL CARPIL.

DEVANT LO CADÁVRE de

D. Frederich Soler

Si tú en moltes ocasións
al poble vas deleitar
y vas ferte popular
ab tas bellas produccións,
agrahit ell hasta 'l fons
del cor, no podrà olivarte,
y 'ls que varem admirarte
de ton talent fins al cim
devant teu, nos descubrim
pera un recort dedicarte.

J. ASMARATS.

¡Á SOLER!

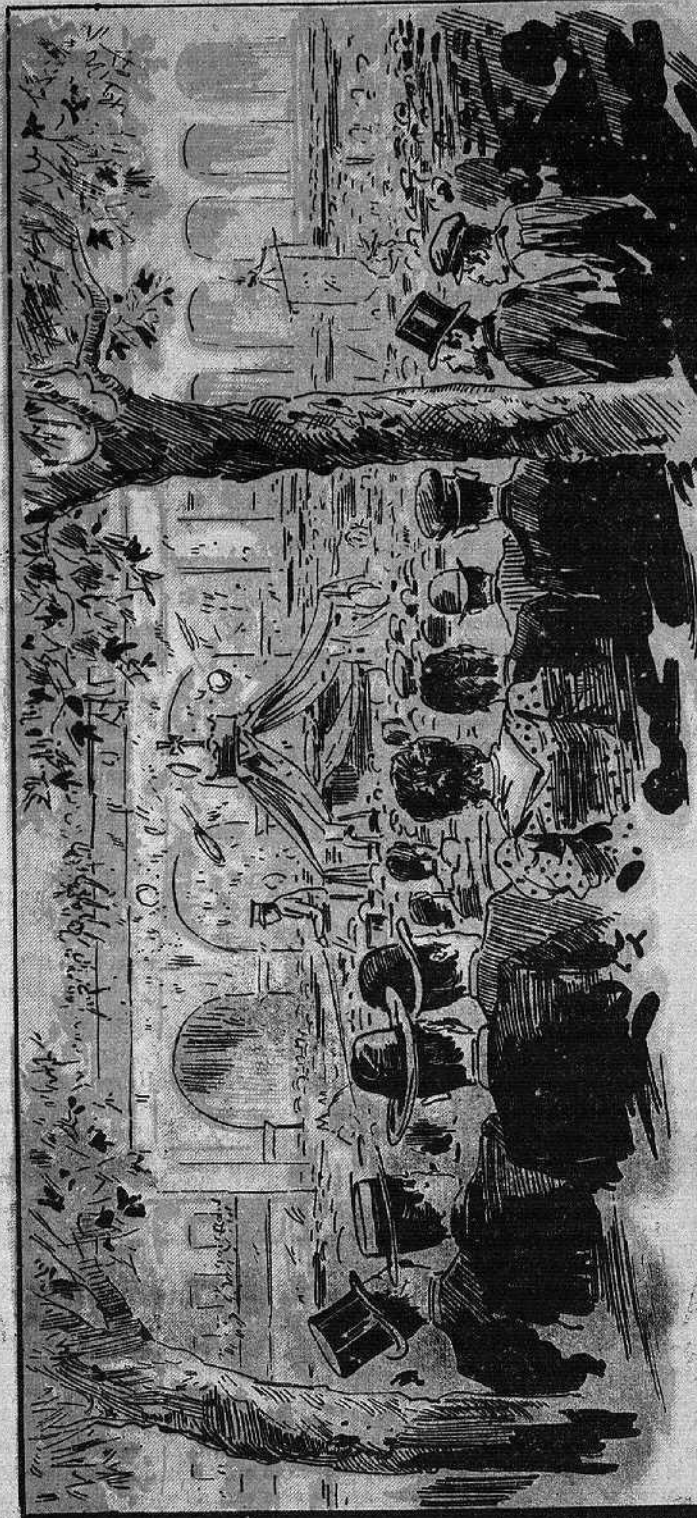
OPEGANT del cor la pena
poch podré d'ell 'tes mori!
mes si sempre son recort
será lo qui 'l cor omplena,
la seva sort no te esmena
sentne general 'l esgley,
y per aixó en lo ample espay
reflecteix ab brill enter
y ab lletres de foch ¡Soler!
que no 's deu apagar may.

JOSEPH CASELLAS.

LA TOMA SA

BARCELONA DE DOL
EXEQUIAS A D. FREDERICH SOLER

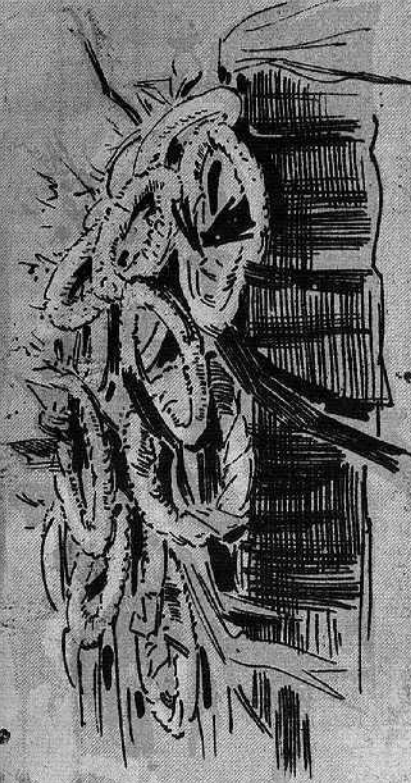
(Impressions del natural)

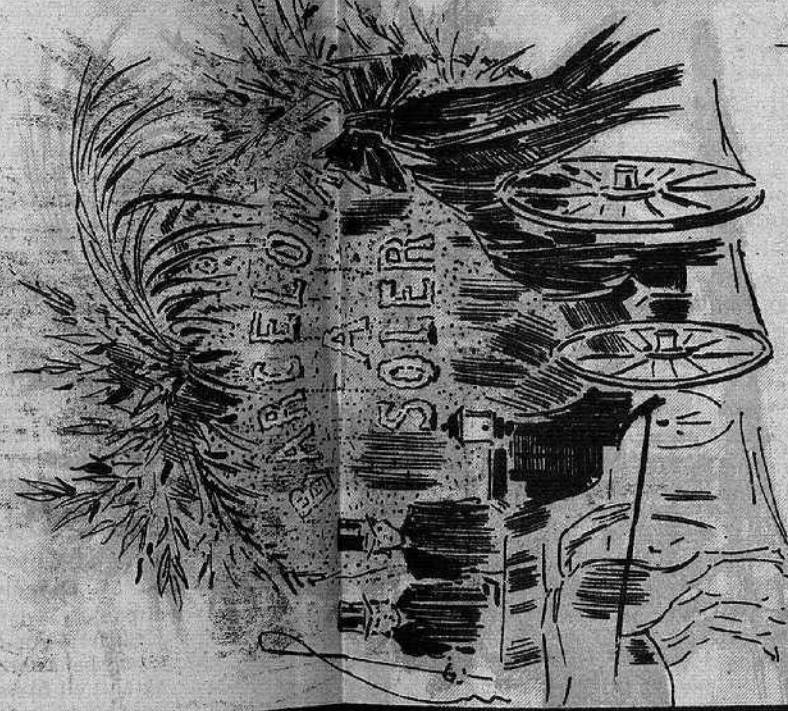
Los restos de un geni entre núvols de flors.

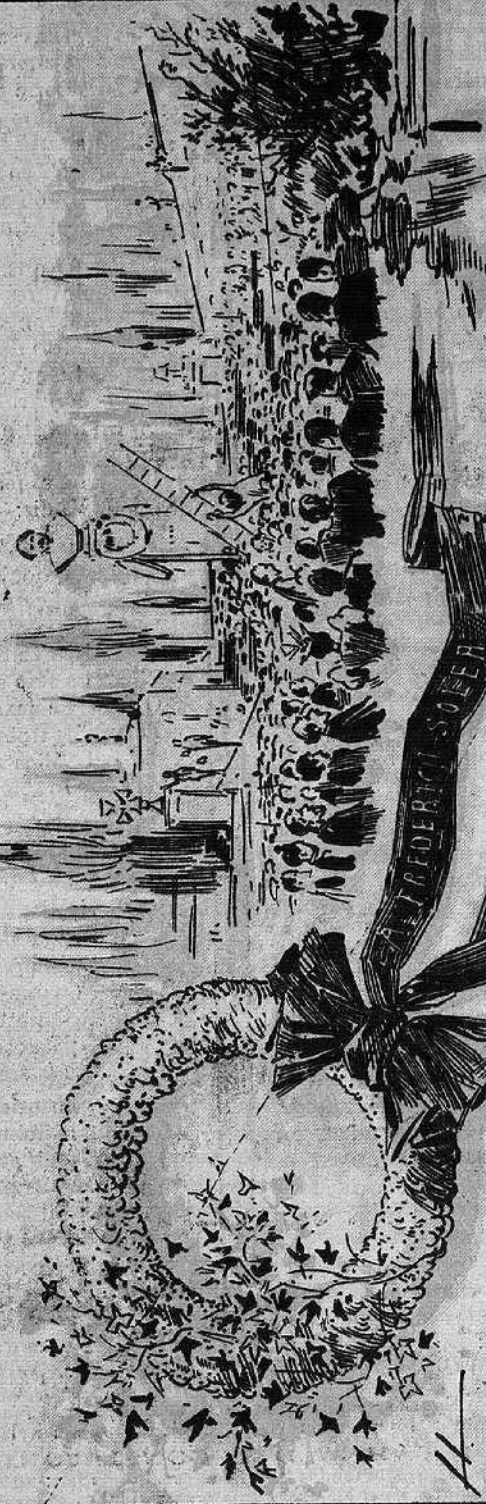
La tercera carretel·la.

¡¡No 's podían pas contar!!

Tribut del Ajuntament.

Tribut modestíssim de La Toma SA.

L' últim saludo... ¡Ja es immortall!

La Cançó dels Aucells (1)

UN jorn qu' estava prop de la mar,
 Blanca gavina me va contar
 Que quan brillaven
 Las néus primeras
 Y 'ls frets glaçavan
 Las flors darreras,
 Prop de la platja van reunir-se
 Las aus que volan del món al cel,
 Per despedirse
 Del oronel.

L' oronel deya, deya cantant:
 —D' una donzella y un bell galán
 Saber voldria
 Quina es la historia;
 Aixís un día
 Dolça memoria
 Tindrè, quan vegi lo cel y l' ona,
 Y á l' oreneta la contaré.—
 La papallona
 Va dir:—Jo ho sé.

Sas amors dirse los vaig senti'
 De nit y á l' ombra de mon jardí.
 Quasi envejantlos
 Jo 'ls escoltava;
 La nit, mirantlos,
 S' il·luminava,
 Y la parella, d' amor somreya;
 Mes no puch dirvos qu' esdevingué.—
 La tortra deya
 Cantant:—Jo ho sé.

Ell á la guerra vá haver d' anar,
 Ella no feya més que plorar;
 Sos plors, ufanas
 Rosas marcian,
 Y mas germanas
 De dol morian.
 De trista ausencia molts jorns ja feya;
 No sé si novas d' amor rebé.—
 Lo colóm deya,
 Joyós:—Jo ho sé.

D' amor y g'loria corréus ne som.
 Ohíu las novas del blanch colóm:
 Los dos vivían
 De sas imatjes;
 Per mi rebían
 Dólçes missatjes.
 De nit, de día, sempre volava.
 ¿Per qué ell á rébrem' may mes vingué?—
 Lo corb xisclava:
 —¡Bé prou qu' ho sé!

Sa carn glaçada ni 'l corb la vol;
 Sa sanch vessada la seca 'l sol.
 Dins la fossana
 De morts rublerta,
 Dorm en la plana;
 ¡Ja no desperta!
 ¡Pobra estimada! Com á ell dormíula
 Y 'l veurá en somnis. ¿Qu' esdevingué?—
 L' olíva xiula:
 —¡Bé prou qu' ho sé!

Per fer que résen per lo finat
 Fa temps tres voltas he gemegat.
 M' ohí sa mare,
 Morí de dol:
 La núvia encare
 Plorar lo vol.
 Al cel trobarlo joyosa espera;
 No sé si plora. ¿Qué esdevingué?—
 La cadernera
 Va dir:—Jo ho sé.

Sóia d' un sálzer d' un monastir
 Veig una monja que 's vol morir.
 Del cel s' anyora,
 Parla d' un mort,
 Remembra y plora
 La seva sort.
 Quan l' he dexada, trista somreya,
 ¿Tinch de trobarla quan tornaré?—
 L' áliga deya:
 —Jo sols ho sé.

Damunt dels núvols, ab ull ardit,
 Al sol mirava de fit á fit.
 Com colometas
 He vist juntadas
 Sas animetas
 Enamoradas.
 Volant, fugiren lluny de ma vista;
 Volant y sempre pujant al cel.
 —¡Historia trista!—
 Diu l' oronel.

Altras historias se van contar
 Ans que la lluna sortís del mar,
 ¡Cap d' alegría!
 Las aus ploraren;
 La nit venía
 Quan se 'n anaren;
 La nit, que porta negra corona.
 L' oronel deya l' últim cantar,
 Y arrán de l' ona,
 Passava 'l mar.

† FREDERICH SOLER (PITARRA).

(1) Poesia distingida per lo Consistori dels Jochs Florals de 1875 ab la *Flor natural*, valent al malográt vate catalá, ser nombrat Mestre en Gay Saber, motivant lo següent laudatori.

DICTAMEN DEL CONSISTORI

«Esta composició es la tendra balada de tots los pobles: un ayant que mor' en la guerra y una monja que 'l plora y per ell prega sota 'l sálzer de un monastir.

«Mes es tal lo giny del poeta en desenrotllar l' assumpto, tal la noverat de l' exposició, tan admirablement trobada la forma de la balada; y brolla de sas armoniosas estrofes una veu tant pura de fresca poesia, que unánimement lo Consistori li ha adjudicat la envejada flor, considerantne *La canço dels aucells* com una preuhada joia de que justament podrà envanirse nostre renaixent literatura.»

(Jochs florals de 1875)

A la memòria del
inolvidable y eminent poeta

DON

Frederich Soler y Hubert

TANCA á la llum sas parpellas
un gran geni, y tot just cau
sobre sas fredas despul·las
l' ample llosa del fossar,
que per las buydas escl·txas
que 'l dolor va rejuntant,
per recordansa de vida
brollan omplint l' ample espay,
alenadas de aureola
que l' oreig van embaumant.
Avuy tota Catalunya
resta presa per l' esglay,
avuy de dolor y angouxa
sols s' escoltan tristos planys.
¿Qui serà 'l fill de la terra
que son brés sentí gronxar
que 'n son cor lo plor no esclati?
¿Qui pot ser lo català
que al enfrons de tal desgracia
no t' endressi los seus planys?
Catalunya, plora al perdre
un dels fills mes estimats,
plora 'l lill, al ayman pare,
l' art, un geni colossal;
y 'ls amichs, al mes adicte,
al home enter y preclar
fundador ab fé y constancia
del «Teatre Regional».
Mes no temis, no es possible
que tú pugas morir may:
Los génis com tú reviuhen,
passan sens duple á inmortal;
podrán perdres tas despul·las,
podrán dintre del fossar
esventarse fins las cendras,
mes tú sempre reviu·rás.
Puig que tot qui 't coneixia,
y fins qui nó, no podrá
esborrar may de sa pensa
á un dels sers que debém tant:
Que 'l bon fill de Catalunya
que aquí petí, y llá de llá,
tot y sent l'un y de la pátria
si un n' hi resta, recordant
lo llegat que á tots nos deixa,
l' aspre entorn de nostre vall
t' obrirá, no t' cábia duple,
per poderie recordar
com també per venerarte,
dins son cor un gran palau.

Juliol, 95

PERE REIG Y FIOLE

En la mort del inspirat poeta

Frederich Soler

S' ha eclipsat l' astre potent
de la escena catalana;
¡la figura mes galana
de nostre renaixement!

S' ha mort l' escriptor genial,
mes no morirán sas obras,
que ja te Soler de sobras
guanyat lo nom d' immortal.

Per xó en tant que ja reposa
aquell geni que admirém,
una llágrima llensém
al demunt sa freda llosa

Llágrima que vindrá á ser
—del cor dignament sortida,—
tribut pe 'l que fou en vida,
lo gran Frederich Soler!

DOLORS RIERA BATLLE.

Á Soler

DE mils llavis tremolosos
sols ne surt lacónich mot
y plorant tanta desgracia
tothom diu: ¡Soler ha mort!
Lo só trist de la campana
nós fereix al mitj del cor;
Catalunya entera plora...
lo Teatro vesteix dol.
Aquell geni que á las taulas
portava sempre ab ardor
las nostras costums antigas,
las nostras glorias millors,
ja no busca, ja no observa,
jau del sepulcre en lo fons
y de la llosa que 'l guarda
lo pes nos abrúma á tots.
Avuy Soler se 'ns presenta
aixecant en nostres cors,
perque d' ell tinguém memoria,
lo monument mes gloriós.
Sobre cent dramas s' eleva
fense 'l pedestal ell sol,
y es sa figura tan alta
que ha d' admirarla tothom.

JOSEPH GOT Y ANGUERA.

Sabadell, 1895

Devani del cadavre

DEL GENIAL POETA

Frederich Soler

PER quan guardas, donchs, oh
ton bategar?... ¿Y per quant (cor,
espereu, ulls meus, l' instant
de donar sortida al plor?...
¡Frederich Soler, ha mort!
D' ell son, eix rostre desfet...
¡aqueix cos inmóvil... fret!
¡aquest esprit qu' alsa 'l voll
...¡Oh Pátria!... Ton rossinyol
ha torsat ja 'l seu capell!..

Es ja sols humana escoria
aquest cadavre esllanguit...
¡Ja no batega aquest pit
tant anyorós de la gloria!
¡Ja la Mort canta victoria
vensut l' estre mes potent,
lo més brillant pensament,
l' ánima mes ben trempada,
la musa més festejada,
del nostre Renaixement!

¡Ja es mort lo pintor genial
de nostras costums pagesas!..
¡Lo qui cantá las grandesas
del nostre sprit regional!
¡Lo qui ab acert immortal,
ja tragic, robust, potent,
ja xamós, dols, escayent,
ja ab accent de fonda pena,
sapigué fer de la escena
un mirall de nostra gent!

¡Y ja no es!... Estroncada
la font de tanta poesia
¡Morta tanta fantasia!
¡L' arpa de tants sons, trencada!
¡Jeu aquí, en vil pols tornada,
del gran Soler, la figura!..
y la suprema amargura
de la Pátria, aquí se sent,
¡com si la Pátria igualment
anés á la sepultura!..

MARIAN ESCRIBÍ L'ORTUNY.

(M. Riusec)

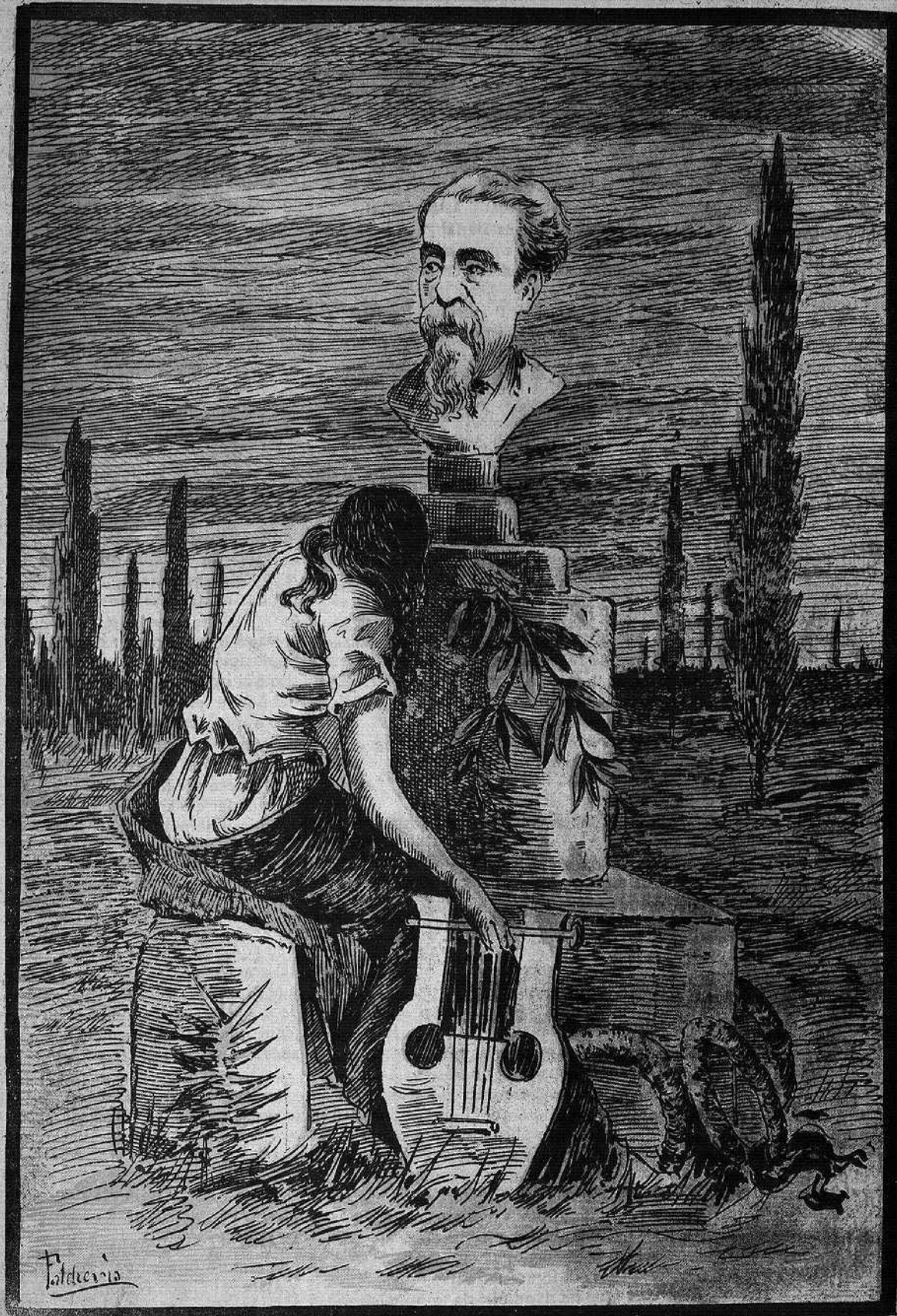
DEVANT LA FOSSA DE

'N Clave

TAMBÉ la Mort los ha unit
com amorosos germáns,
y ovirant lo lloch reduhit
hont jauhen, un home ha dit:
—¡Cabre dos homes tan grans
dintre d' un lloch tan petit!

EMILI COCA COLLADO.

LA TOMASA
AL JESUS DE LAS LLETRES CATALANAS

La Poesía plorant la mort del mestre.

HOMENATJE AL CATALÀ ILUSTRE

La Escena Catalana portant una corona á son fill predilecte.

PENSANTHI

MIG rellubint, en lo fons de sa intel·ligència, 'l foch del geni, fins quan més la emboyran falses preocupacions.

Veig covant, en lo fons del seu cor, calin de bondat, fins quan hi regnan ratxes d' ayre glassador.

Lo veig gran de intel·ligència, fins quan més s' acluca la llum de son geni; com gran lo veig de bondat, fins quan més sembla esmortuir-se 'l dols caliu de son cor.

Eucarnació del seu poble, ¿qué té d' estrany que 'n sofrís las oscil·lacions lo geni del poeta qu' en vida s' anomená Frederich Soler y que ara dorm 'l son etern al costat d' altre artista ab qui tant s' igualá?

Del poble provingué; per ell alentá; cap á n' ell va anar sempre. Si pecá, no pecá may per ingratitut, sino per excés d' estimació á qui va glorificarlo.

¡Qué indigne d' haverlo tingut seria 'l poble de Barcelona si no s' afanyés á perpetuar la memoria de 'n *Serafi Pitarra* ab marbres y bronzo!

¡Qué despreciables foram tots los que deixessem malaguanyarse y perdre aqueix monument del Teatro Catalá, aixecat per ell fins als núvols!

¿Serém tan degenerats que faltém á un y altre dever?

No ho serém.

J. RIERA Y BERTRÁN

Juliol de 1895.

Devant lo cadavre de FREDERICH SOLER

SONET

Fret y ajegut en caixa mortuoria
eposava 'l cadavre, que dormia
n brassos de la Mort, del qui sabia
e renom immortal ferne sa historia.
Il del Teatro Catalá la gloria
enasqué ab sa inspirada poesia
dol d' un poble fou que cada día
apciorés faré esment de sa memoria.
a mort! ¡ha mort! eix eco funerari
obrehix la fel dels cors quan hi ressona
mplintlos d' amargor y de tristesa...
a Pàtria de genolls devant l' ossari
ntristida penianthi una corona
egantla ab plor adolorida resa

MANEL FOLCH TORRES.

A Frederich Soler

Ta mort conmové avuy tot Catalunya,
la trista nova corre com lo llamp
enllá l' escampan la corrent del Ebro,
l' ayre del Pirineu y 'l vent del mar;
mentras, de 'ls tonaments á la teulada,
sotrega y crúix lo Teatre Catalá.

L' abundancia y la fama de las obras
han fet de tú una gloria nacional,
ton nom guardará 'l poble en sa memoria,
l' amistat en son cor lo dú grabat;
jo, que 't volia tant com tú 'm volías,
de tant com sento, volguent dirte tant,
sols sé exclamar del fons de la meua ánima:
—Poeta eminent!... Deu 't haja perdonat!

RAMÓN BORDAS.

Serafi Pitarra

In la mort lo poeta de la nostra terra!
En lo recó mes amagat de Catalunya, en la
masia mes apartada dels centres de població, es conegut
lo nom de *Serafi Pitarra*. Era lo més popular.

Hi podrà haver qui no coneguéssin á Frederich Soler,
pero no hi ha ningú que no hagi sentit parlar de *Serafi Pitarra*.

Serafi Pitarra era una institució de la patria catalana.

Plorem sobre la seva tomba y esculpim ab caràcters
indeleb·les en las pàgines de nostra historia, lo seu
nom immortal.

F. DALMASES GIL.

¡A FREDERICH SOLER!

La Musa de ma terre, la terra catalana,
May com avuy havia sentit tan greu do'or;
Que avuy d' arpas y liras la queixa se agermana:
Que Catalunya plora del gran Soler la mort.

Ell fou qui á nostra escena vá darli un jorn la vida
L' amor á nostra parla, la trasmeté al jovent;
Se feu idol del poble, ab lo escarrá y la dida;
Fou lo puntal mes ferm, del gay renaixement.

Per son preclar ingeni, sa hermosa fantasia,
Pot lo teatre nostre tothora reflectá,
Honrosos los usatjes que serva la masia;
Las gestas mes gloriosas del poble catalá.

Per ell encare alenan, de tots en la memoria,
De tos bells fulls jòh Patrial las fetxas mes capdals;
Per ell verdea sempre lo llor de nostre gloria
Y flayra mes la toya, de flors, dels *Jochs Florals*.

De sos *singlols poétichs*, s' ascolta encara la rialla
Brollant de llavi en llavi, saltant de cor en cor;
L' ánima ab goig s' explaya llegint lo seu *Grà y Palla*;
De la *Roser las joyas*, brillan molt mes que l' or.

Diuen que tot s' esfonrà; pero, per tú, ¡mentida!
Qu' en tas creacions hi esclata y viu lo patri ideal;
Per xó desd' que la Parca segá 'l fil de ta vida,
Desde allavors comensa, ton nom, á ésse immortal.

FRANCESC MARULL.

UN RECORT AL AUTOR DE

Las Joyas de la Roser

Lo mercantilisme humà, la miserable prosa de la realitat, es lo que prepondera a las rederías de nostre sigle, anomenat de las llums y del progrés.

La gent d'avuy, que no va neixer sentint en lo seu cor lo bellíssim goig de l'art, troba malhagnyat lo temps que emersa 'l poeta al cantar las glorias de sa Pàtria, las proesas de 'ls fills que ab sas heroicitats l' honran; tot aixó per ella es res, porque 'l fruit d' aqueix treball no sol convertirse ab l' enlluernador diner, que tot ho compra; lo quadre del pintor, se 'l mira una sola volta; al músich, que afanyós de gloria dona notas sortidas de l'ànima, se 'l escolta un sol cop y després... ¡lo mercantilisme humà sempre sol dir lo mateix:—Aixó no 's res; ¡tots moren pobres!

Cal preguntalsi á ne 'ls que aixís pensan: ¿Que fora del passatge de la vida, sense l'expansió de las bellas arts?—Imagínusel per un sol moment y bé podreu com jo comparar lo mon ab un cementiri, en 'l que 'n vida l'humanitat s'hi enterraria, ab molts diners potser pró sense 'l goig que á l'ànima dona l'externa expressió del artista, que ve tan sols al mon per deleitar als altres.

Rendimli, donchs, en agraïment, al gran Poeta, orgull de nostra Pàtria Calalana, l'expressió del nostre tribut, recordantlo sempre.

Juliol, 1995

MANEL ROVIRA Y SERRA.

AL INMORTAL DRAMATURCH

D. FREDERICH SOLER (Pitarra)

PODRÁS, oh gran Pitarra,—haver lo mon deixat, aquest, de malhaurans,—d'enveja y sinsabors; podrás alla en la altura—trobar-te rodejat de serafins y arcàngels—que 't brindaran amors.

Podrás ja estar, tal volta,—en lo Parnàs sublim parlant ab las nou Musas—y alguns, no gayrés, sers, que igual que á tú 's veneran—que igual que á tú 'ls per sabis y colossos,—per mestres consellers. (tenim

Podrás casi oblidarte—dels triufos qu' en la terra ton geni extraordinari—y escèpcional talent logren en lid franca—mes desde 'l pla á la serra ton nom será indeleble—viurás eternament.

En tant tinga eixa terra—qui parli català qui siga honrat y nòble—y bon treballa tó, may mes l'autor insigne—jamay podrà olvida de Batalla de Reynas,—La Dida y 'L Cantadó.

Y com si tú visquessis—en tota societat, teatro ó bé cassino—hont regna lo jovent, allí lo teu nom sempre—pels llabis pronunciat será, 'L Pubill al veure—ó Lo dir de la gent.

Los teus Singlots poètics,—las tevas poesías, aquells Cuentos del avi,—tas bellas produccions, llegidas serán sempre—en los palaus, masíes, per tots 'ls vells y joves—de mil generacions.

¡Descansa en pau, oh insigne,—D. Frederich Soler, sostenedor, cós y ánima—del parlá regional!... Aquí en aquesta terra—gloriosa y de valer, de tradicions valentas—de fama universal,

¡Oh! mestre entre los mestres—lo catalá agraït may mes ja de sa pensa—ton nom podrà esborrá y per molts anys que passin—veurás sempre erigit ¡per recordar ta gloria—en tot pit un altá!

R. BALCELLS BELLVÉ.

AVANTS de tancar aquest lúmeno, La Redacció de LA TOMASA ha de deixar ben consiguat, que, pera rendir un tribut d' admiració al genial Frederich Soler y demostrar la pena que li causá la mort de tan eximi poeta, no trobá altre medi millor que 'l de erigirli un senzill monument de dol en lo local del periódich, mentres lo cadavre estigué depositat en la capella ardent, dedicantli després lo present número confeccionat ab llágrimas y trossos del cor; devent consignar també, que ditas manifestacions públicas son una ombra no més del crú dolor que la Redacció ha experimentat ab motiu de la pèrdua del cantor mes popular de Catalunya.

Aixís mateix aquesta Redacció ha de donar las més expresivas gracias als celebrats poetas y distingits col·laboradors qu' han respost á nostra invitació, honrant nostras columnas ab valiosos treballs, deventlas enviar especialment al il·lustrat escriptor y advocat de Figueras, D. Joseph Amat, 'l qual, á pesar de la ruda malaltia que l' aqueixa, ha agafat la ploma pera tributar un sentit homenatge al mestre y al amic; y ferlas extensivas als escriptors que, á causa de compromisos anteriors ab altres periódichs ó altres rahons dignas de ser tingudas en consideració, s' han excusat de col·laborar en lo present número.

La Redacció dona també las gracias als reputats fotògrafos Srs. Matorrodona y A. S. (Xatari) per haverli proporcionat, respectivament, lo preciós retrato de D. Frederich Soler que figurá en lo citat monument de dol, y la magnífica fotografia representant al insigne dramaturch en son llit de mort; y sent no poguerlas donar á dos eminents autors y á un celebrat escriptor, que, invitats degudament per semblarnos los mes indicats pera figurar en aquesta manifestació de sentiment y respecte, á mes de no remetrens cap treball, no s' han excusat com era del cas, sinó per lo que á nosaltres respecta, per consideració á una de las mes ligitimas glorias catalanas.

LA REDACCIO.

—LITOGRAFIA BARCELONESA—

de Ramón Estany
5, San Ramón, 5—BARCELONA

Fragment del cant La ciutat del Infern, perteneixen,
al poema inèdit Las alas negras.

La Ciutat del Infern.

(11)

~~Flavors~~
~~at punt~~ una ciutat maravellosa
Vegeu en qu'encisades les mirades
Per la sòlida y gran y magestosa
Pival de las millors aventajades.

Fluir la vegem com emalt de joies,
Ab minarets y cúpulas y agulles,
2 torres y marlets y clarat-oyas,
Entremitj d'arbres d'ufanras fullas.

~~De cos,~~
~~Supra~~ va presentarse a nostras vista
Un arch de triomf de la ciutat entrada
Obras admirables, per l'etern artista
Del untro dels preets edificades.

Quina sobrietat, quina riquesa
En son detall y en son conjunt reunits
Era l'obra sultima d'una grandiosa
Fant sobrenatural qu'estayestes.

Pots de purpura y de negres marbres,
Ab sobrietat augusta, i desta cava
Entre flauers florits, colonials arbres
Que un vent de glòria arren balandres.

Tenim lo goig de participar a nostres lectors, que l'
eminent poeta D. Frederich Soler ha deixat comple-
tament terminat lo referit poema.